

1976. január 19-én a Didaktikai-Metodikai Albizottság vita-ülést tartott az előző ülésen elhangzott előadásokat tartalmazó „szöveggyűjtemény” alapján. A jó kivitelű sokszorosított anyag a következőket tartalmazta: I. Megnyitó a *Műveltségünk alapjai* témával foglalkozó üléshez (VERESS Judit). II. Az anyanyelv kommunikációs szerepe a műveltség alapjainak megszervezésében (SZÉPE György). III. A természettudományos képzés elemeinek jelentősége a mindennapi élet, a munkaerőképzés és a társadalmi prognosztika szempontjából (VALKÓ Iván Péter). IV. A műveltség vizuális alapjai (BALOGH Jenő). V. A könyvészet pedagógiai integrációja (ARATÓ Ferenc). VI. A kiterjedő iskolatelevízió (KELEMEN Endre). VII. Megjegyzések a politechnikai nevelés időszzerű értelmezéséhez (KÁLMÁN György). VIII. A hazai külgazdaság és világgjáró nemzedékek igénye a földrajztanítással szemben (KÖVES József). IX. A többnyelvűség művelődési közege (MÓZSI Ferenc). X. A szabad idő felszabadtítása az alkotó kisgyermek, diák és ember számára (CSÖRÉGH Éva).

VERESS JUDIT

A TUDOMÁNYOS MINŐSÍTŐ BIZOTTSÁG HIREI

A Tudományos Minősítő Bizottság 1976. május 31-re tűzte ki KÖTE Sándor „*A szocialista munkaiskola kialakulása. 1917–1920.*” című doktori értekezésének nyilvános vitáját. A bíráló bizottság elnöki tisztét MÁTRAI László akadémikus töltötte be, az értekezés hivatalos bírálói FÖLDES Éva, NAGY Sándor és SZARKA József, a neveléstudomány doktorai voltak.

Köte Sándor doktori disszertációjában arra vállalkozott, hogy a hazai munkaiskolai törekvések feltárásával, a tanácsköztársasági és a szovjet munkaiskolai koncepció történeti elemzése és összehasonlító történeti vizsgálata alapján megkeresse azokat az időtálló elemeket, amelyekre a szocialista munkaiskola építésében támaszkodni lehet. A téma kidolgozása során feltárta a szocialista munkaiskola történeti előzményeit, ezen belül elemezte és értékelte a modern nyugati pedagógiai irányzatokat, különösen annak a munkaiskolával kapcsolatos elméleteit. Bizonyította, hogy az ún. tanulóiskola átalakítása munkaiskolává a szocialista társadalomban objektív szükségszerűség, melyben megvalósulhat az oktatás és termelőmunka szoros összekapcsolása. A szerző történetileg is bemutatta a magyarországi fejlődés legfontosabb állomásait, s a forrásmunkák kritikai elemzése során arra a konklúzióra jutott, hogy a hazai munkaiskolai törekvések megmaradtak az ún. pedagógiai munkaiskola keretei között, s bár nem jutottak el az oktatás és a termelőmunka összekapcsolásáig, kedvező hatást gyakoroltak az oktatásra, s ezzel előkészítették a talajt a szocialista munkaiskola számára.

FÖLDES Éva, a neveléstudományok doktora, opponensi véleményét azzal a megállapítással kezdte, hogy a társadalomtudományban — így a neveléstudományban is — alapkövetelmény a történetiség elvének következetes és maradéktalan érvényesítése: a múlt eseményeinek kritikai értékelése elősegíti a jelen és a jövő feladatainak jobb megoldását. Ebből a szempontból KÖTE Sándor doktori disszertációja vezérfonalul szolgálhat mindazoknak, akik a jövő iskolakoncepciójával foglalkoznak. Erőssége az értekezésnek, hogy a szerző magát a történeti folyamat egységét összekapcsolta a harmonikusan fejlett személyiséggel, az emberrel, s ebből a szempontból komplex vizsgálatot végzett, amellyel bizonyítja a munkaiskolával kapcsolatos koncepcióját. Az opponens kritikai megjegyzést a Tanácsköztársasággal foglalkozó fejezethez tett. Hiányolta, hogy a szerző nem foglalkozott, ha csak röviden is, ZIGÁNY Zoltánnak a Néptanítók Lapja 1919 májusi, júniusi, júliusi számában megjelent írásainak értékelésével, de rámutat a jelölt kiérlelt koncepciójára, amellyel az opponens is egyetért.

NAGY Sándor, a neveléstudományok doktora, opponensi véleményében helyeselte a téma választást, s rámutatott arra, hogy a téma szoros összefüggésben van azokkal a nagyszabású munkálatokkal, amelyek a modern szocialista iskola alakításának közvetlenül előttünk álló időszakában jelentkeznek. NAGY Sándor professzor a doktori értekezést elemezve helyeselte a szerző kritikai elemzését a modern polgári koncepciókat illetően, s elismeréssel nyilatkozott arról, ahogyan a szerző KRUPSZKAJA munkásságának árnyaltabb bemutatását adja. Kiemelendőként minősíti az opponens KERSCHENSTEINER tevékenységének differenciált és pontos értékelését. E kritikai elemzés összegezését az opponens a következőképpen adta: Az I. fejezet gazdag és differenciált tartalma következtében olyan történelmi tablót jelent, hogy ebben a szerző által vizsgált kérdés teljes jelentőségében és sokféle összefüggésében megmutatkozhat. E fejezettel kapcsolatban az opponens megjegyezte, hogy a jelölt nem fejtette ki eléggé részletesen LAY és PISZKUN-féle koncepciót, pedig e koncepciók részletesebb kifejtése indokolt lett volna. Ugyancsak részletesebb kifejtést igényelt volna MANACORDA értékelése is.

Az opponens elismerően szólt a munkaiskola-felfogások hazai fejlődésének bemutatásáról, különösen az 1905-ös tanterv részletes, átfogó értelmezéséről. A hazai munkaiskola-felfogás fejlődésével kapcsolatban a jelölt magas színvonalú elemzést adott, melyből az opponens kie-

melkedőnek tartja WESZELY Ödön vonatkozó munkásságának értékelését. NAGY László vonatkozó munkásságának szintézisét is adja a jelölt, amely értékeléssel az opponens egyetért. A Tanácsköztársaság munkaiskola-konceptiójával kapcsolatban a szerző a népiszkolai tantervben körvonalazott munkaiskola-konceptiót meggyőzően mutatja be.

NAGY Sándor professor elismerően nyilatkozott KRUPSZKAJA, LUNACARSZKIJ és BLONSZKIJ munkásságának elemzéséről, s véleményét a következőkkel zárta: „A szerző rendkívül fontos és időszerű témában fundamentális jellegű kutatásokat folytatott. Ezek nyomán jelentős megállapítások egész sorát tette és olyan szintézishez jutott el a szocialista munkaiskola első modelljével kapcsolatban, amely a maga egészében új kutatási eredményként értékelhető. Külön is kiemelendő munkájából a modern munkaiskola-elméleteknek az újabb szovjet neveléstörténeti irodalom tükrében történő értékelése, a polgári munkaiskola-elméletek fontos képviselőivel, — különösen KERSCHENSTEINERREL és DEWEY-val kapcsolatban differenciált kép felvázolása, a huszadik század eleji hazai munkaiskola kezdeményezések rendszerezése, továbbá WESZELY és NAGY László idevonatkozó tevékenységének újabb vonásokkal való gazdagítása, a Tanácsköztársaság munkaiskolai koncepciójának átfogó jellemzése és értékelése, a munkaiskola szovjet koncepcióján belül különösen KRUPSZKAJA munkásságának differenciált, az újabb kutatásokat is felhasználó méltatása, az 1917-et közvetlenül követő évekkel kapcsolatban a szovjet munkaiskola kezdeményezésekről és tantervi modellekről alapvetőértékelések megfogalmazása s mindezek alapján annak megállapítása, hogy a szocialista munkaiskola első modellje — eltérő vélemények ellenére — a marxi felfogás alapján áll s a mai feladatok között a szovjet munkaiskola egész történetének alapján megfogalmazható törvényszerűségek adhatnak kellő eligazítást. Ugyancsak fontos eredményként értékelhető az egész neveléstörténeti elemzés eredményeként megfogalmazott komplex kutatás szükségességének bizonyítása, illetve ennek koncepciója.”

SZARKA József, a neveléstudományok doktora, opponensi véleményét a téma indoklásával és annak gyakorlati kapcsolatának bemutatásával kezdte, majd az értekezést fejezetenként elemezte és értékelte. Rámutatott arra, hogy az I. fejezet pozitívumait a következőkben látja: Ismert és kevésbé ismert szerzők nézeteit elemzi, pedagógusok gondolatait mutatja be a szerző, mindez hozzájárul a marxi koncepció kialakításához. A második fejezetben a szerző újszerűen mutatja be a *Huszadik század*, a *Népművelés* c. folyóiratok szerepét, valamint a Fővárosi Pedagógiai Szeminárium jelentős tevékenységét e témával kapcsolatban. E fejezettel kapcsolatban az opponens két észrevételt tett. Az egyik a jelöltnek azzal a megállapításával kapcsolatos, mely szerint a „századforduló után a nálunk is uralkodó herbartiánus pedagógia tekintélye alapjaiban megdőlt,” míg a másik észrevétel az volt, hogy túlzás IMRE Sándor pedagógiájáról mint önálló elméletként beszélni. A Tanácsköztársaság munkaiskola-konceptiójával kapcsolatban az opponens kifogásolta a tanügyigazgatási rész beiktatását, amely tulajdonképpen nem tartozik a témához. A negyedik fejezetben lényeges az a megállapítás, hogy a szovjet nevelésügy megalapozásánál, az elvi tisztázás és gyakorlati megvalósítás e periódusában milyen felkészült és hivatástudattal áthatott nevelőgárda tevékenykedett.

SZARKA József opponens véleményét, valamint a dolgozat új tudományos eredményeit az alábbiakkal foglalta össze: „Felvetődik a kérdés: vajon miért olyan zezugos, hepehupás a szocialista munkaiskola kialakulásának útja? Milyen objektív és szubjektív okok nehezítik, késleltetik a tömeges és sikeres megvalósulását? A szerző meggyőző indokokat és magyarázatokat sorakoztat fel. A nehéz kérdésekre azonban nem a szerzőtől várjuk a teljes választ. Így inkább csak a mindnyájunkat nyugtalanító problémaként marad meg bennünk akkor is, amikor a diszertáció utolsó sorait elolvastuk. A dolgozat új eredményei:

- a témával kapcsolatos új neveléstörténeti tényanyagot tár fel;
- a szocialista munkaiskola előzményeit, majd a két konkrét megvalósítási formát szervesen volt képes összekapcsolni, pontosabban az élő jelenséget társadalmi, tudományos előzményeiből és feltételeiből kibontani;
- a jelenségek közötti kapcsolatok és összefüggések kimutatásában a dialektikus materialista módszert nagy biztonsággal alkalmazza, ezért tud ellentmondásos jelenségeket is helyesen értelmezni;

- magasszintű teljesítményként kell értékelnünk a gondolati nagyvonalúságot, szintetizáló képességet, amely a téma részleteit a koncepció egészének keretei között szervesen összefogja.

KÖTE Sándor válaszában egyetértett az opponens véleményével, részletesebben indokolta MANACORDÁVAL, LAY-vel kapcsolatban állásfoglalását és elfogadta azt a kritikai észrevételt is, amely IMRE Sándor pedagógiai felfogásának értékelésével volt kapcsolatos.

A MÁTRAI László akadémikus által vezetett bírálóbizottság a következőkben foglalta össze álláspontját:

KÖTE Sándor rendkívül fontos és időszerű témában fundamentális jelentőségű kutatásokat folytatott. Ezek nyomán jelentős megállapítások egész sorát tette, és olyan szintézishez jutott el a szocialista munkaiskola első modelljével kapcsolatban, amely a maga egészében új kutatási eredménynek tekinthető.

A szocialista munkaiskola előzményeit vizsgálva a szerző bebizonyítja, hogy a századfordulón a munkaiskola polgári elméletei mellett fő vonásaiban körülhatárolva rendelkezésre állt a politikatéchnikai képzés elmélete, a szocialista munkaiskola marxi koncepciója, amelyet a szocialista forradalom győzelme előtti években Lenin továbbfejlesztett, az új körülményeknek megfelelően konkretizált.

A szocialista munkaiskola polgári pedagógiai előzményeinek vizsgálatával kapcsolatos bizonyos leszűkítésnek tekinti a bírálóbizottság, hogy az értekezés szerzője főképp LAY, a manuálisták és KERSCHENSTEINER munkásságával foglalkozik érdemileg.

A századforduló magyarországi munkaiskolai törekvéseit vizsgálva új elemekkel egészíti ki a szerző az idevágó hazai kutatások eredményeit, különösen az egykorú sajtó pedagógiai közleményeinek, a Fővárosi Pedagógiai Szeminárium tevékenységének és az 1905-ös tantervek pedagógiai koncepciójának elemzésével.

A Tanácsköztársaság iskolapolitikáját elemezve bizonyítja a szerző, hogy a Tanácsköztársaság a munkaiskola marxi koncepcióját elfogadva és a szovjet kezdeményezéseket is mérlegelve sajátos munkaiskolakoncepciót alakított ki. A munkaiskola szovjet koncepciójának kialakulását, részben új tényanyag feltárásával, olyan vonatkozásban is bemutatja amelyek eddig kevésbé vagy egyáltalán nem voltak ismereteseek.

A szerző munkája konkrét, aktuális és jól felhasználható hozzájárulás a mai szocialista munkaiskola fejlesztéséhez.

Fentiek alapján a bírálóbizottság titkos szavazással egyhangúan javasolta a Tudományos Minősítő Bizottságnak, hogy KÖTE Sándor részére ítélje meg a neveléstudományok doktora tudományos fokozatot. A Tudományos Minősítő Bizottság KÖTE Sándort a neveléstudományok doktorának nyilváníttotta.

1976. szeptember 25-én folyt le HORVÁTH Márton „Az általános iskola közoktatásunk rendszerében” című doktori értekezésének nyilvános vitája. A Tudományos Minősítő Bizottság BENKŐ Loránd akadémikust kérte fel a vita elnökéül. A doktori értekezés opponensei: ÁGOSTON György, SZARKA József és KÖTE Sándor, a neveléstudományok doktora.

ÁGOSTON György, a neveléstudományok doktora, opponensi véleményében rámutatott arra, hogy az általános iskola történeti alakulásának bemutatására nagy szükség van a közoktatáspolitikai konzekvenciák levonása céljából. Az ilyen jellegű történeti elemzéseket nélkülözi oktatáspolitikánk, amely pedig a jelenlegi és jövőbeni döntések tudományos megalapozottságához elengedhetetlenül szükséges. Így HORVÁTH Márton doktori értekezése értékes hozzájárulás oktatási rendszerünk továbbfejlesztéséhez. A jelölt az összefüggéseket a történeti fejlődés logikájával oldja meg, kiemeli a közoktatáspolitikai szempontból legfontosabb csomópontokat, tendenciákat és összefüggéseket. A disszertáció négy fejezetben tárgyalja az általános iskola szerepét közoktatásunk rendszerében.

Az első fejezetben bemutatásra kerül az általános iskola felszabadulást megelőző előzménye, az a küzdelem, amely az általános iskola létrehozásáért folyt a progresszív erők részéről. Az általános iskola létrehozásáért folyó harc szerves részét képezte annak a harcnak, melyet a progresszív erők és az egyház — főleg a katolikus egyház — reakciós szárnya között folyt. Az opponens e fejezet lényeges közoktatáspolitikai konzekvenciáját az alábbiak szerint fogalmazta meg:

A közoktatáspolitikai célokat csak a megvalósítás adekvát módszereinek és eszközrendszerének kidolgozásával együtt lehet és szabad kitűzni, mert különben a célok nem realizálódnak. További tanulság, hogy minden közoktatáspolitikai döntésnél alaposan elemezni kell, hogy e döntés tartalmát illetően melyek azok az értékes elemek, amelyeket a korábbi évek pedagógiai gyakorlata hozott létre, hogy a gyorsabb haladás mindenkori előfeltétele az elért eredmények számbavétele, a maradandó értékek megőrzése — természetesen kritikai elemzések alapján.

A második fejezetben a szerző az általános iskola fejlődésének második szakaszával foglalkozik. E szakasz fontosabb állomásai a két munkáspárt egyesülésével, az egyházi iskolák államosításával, a proletárdiktatúra kivívásával jelezhetők. Kiemelkedőnek tartja az opponens a jelöltnek e korszakkal kapcsolatos megállapításait, mely szerint az ebben az időszakban megvalósuló minőségi változást, a fordulatot egyesíteni kellett volna a nyugodt, alapos elemzéssel, amely a továbbfejlődés alapját képezte volna. Ugyancsak kiemeli az opponens az MDP 1950-es oktatásügyi határozatának bátor, kritikai elemzését, amellyel a hibák gyökerére mutat rá, s amelynek az lett a következménye, hogy egyre mélyült a szakadék a célkitűzések és megvalósulások feltételei között. E fejezetnél az opponens kissé sommásnak tartja a következtetéseket. E fejezet tudományos értékét a jelölt állásfoglalása a tantervekkel, a tantervi változások ideológiai, politikai, közoktatáspolitikai, tudományelméleti, neveléstudományi összefüggésekkel kapcsolatos megállapításai adják.

A harmadik fejezet az ellenforradalom leverése utáni korszak tárgyalásával foglalkozik. A szerzőt itt főleg az érdekelte, hogyan változott az általános iskola képzési célja, tananyaga, s a továbbfejlesztés során milyen tendenciák érvényesültek. Értékes e fejezetben a tankönyvek

készítésével kapcsolatos elveknek, a tankönyvek fontosabb tartalmi és metodikai kérdéseinek alapos kifejtése. Az opponens elfogadta a jelölt bizonyítását és érvelését abban, hogy ezt a szakaszt az átgondoltabb közoktatáspolitikai tervezés jellemzi; bár nem ért egyet azzal, mintha ez a korszak problémamentes lett volna.

A negyedik fejezet az általános iskola VIII. osztályaiban oktatott magyar nyelv és irodalom, történelem, számtan és mértan teljesítménymérésének eredményeit dolgozza fel. E fejezetben hozott %_o-os teljesítmények gondosan kidolgozott statisztikai apparátus alapján történt, hiteles és megfontolt tanterveméleti, oktatásmódszertani és kritikai megjegyzések gazdagságával szolgál minden illetékesnek.

SZARKA József, a neveléstudományok doktora, opponensi véleményében megállapította, hogy a jelölt doktori értekezésében a tantervi elemzések lényegre törőek, árnyaltak, s újat adnak abban, hogy a tantervek tartalmát az időszak társadalmi és eszmei körülményeivel, az adott feltételekkel való kapcsolatukban értelmezi. De a jelölt túlmegy ennek vizsgálatán. A tartalmi változások mellett visszatérő problémaként jelentkezik a lemorzsolódás terjedelme, annak indoklása, összefüggésben a társadalmi-kulturális körülmények vizsgálatával. Az opponens kiemelte, hogy az értekezés kitűnő példája a marxista elemzésnek, ahogyan kimutatja, hogy az oktatáspolitikai végső soron a gazdaságpolitika függvénye, a politika vetülete; de jól ábrázolja a viszonylagos önállóságnak azt a mozgásterét, amelyben az oktatáspolitikai döntéseit meghozza, és felelős azért, amit tesz.

A harmadik fejezettel kapcsolatban az opponens elismerően nyilatkozott az 1961-es reformtörvény előzményeinek, céljainak, a végrehajtás menetének és szükséges korrekcióinak értékeléséről, valamint a korszak értékeléséről. Eredményként könyvelte el azt, hogy a jelölt a felmerülő és sokszor nem jelentéktelen problémákat, feszültségeket, ellentmondásokat árnyaltan, a tényekből kiindulva elemzi, így látni lehet, hogy az objektíve lezajlott oktatásügyi események tudományos elemzése mennyire tükrözi a valóságot. E fejezettel kapcsolatban az opponens bíráló megjegyzése a maximalizmus súlyosságának megítéléséhez kapcsolódott, s ezzel kapcsolatban kifejtette álláspontját, hogy ugyanis a maximalizmus a szocialista oktatás egész menetét végigkísérő problémaként jelentkezik. Az opponens a tananyagcsökkentéssel kapcsolatban megállapította, hogy az szükséges rossz, de rövid időszakban mást tenni nem lehet. Szükség volt a tananyagcsökkentésre, de szükség volt arra, hogy ezzel párhuzamosan elkezdődjék a tantervi reform munkája is.

A negyedik fejezettel kapcsolatban az opponens egyetértett az általános iskolai tantervek követelményrendszerének elemzésével. SZARKA József a doktori értekezés új tudományos eredményeit az alábbiakban foglalta össze:

— A téma minden kétségen felül fontos és időszerű, az általános iskola továbbfejlesztése oktatáspolitikánk, de az egész művelődéspolitikánk kulcskérdése, alapvető feladata;

— A szerző a témával kapcsolatos alapvető tények birtokában marxista módszerű elemzéseket végzett, tehát az általános iskola alakulását a társadalmi fejlődés összefolyamatába ágyazza be, jól érzékeltetve az oktatásügy és a gazdasági-politikai tényezők kapcsolatát, egyben azt is, hogy az oktatásügy fejlődésének megvan a maga viszonylag önálló — s az oktatáspolitikától meghatározott — mozgása;

— Az általános iskola fejlődésének alapvető komponenseit ragadta meg: tehát az iskolázási körülmények alakulását, az oktatás tartalmi kérdéseit, ezek szoros kapcsolatát a politikai célokkal, a korszak ideológiai törekvéseivel;

— A munkára jellemző, hogy nem kis terjedelme ellenére tömörnek mondható, a felszínre hozott adatok, megállapítások a szerző átfogó helyzetismeretére, hatalmas háttéranyagra támaszkodnak.

KÖTE Sándor, a neveléstudományok doktora, opponensi véleményében kifejtette, hogy a doktori értekezés az alábbi főbb témakörökhöz kapcsolódik:

— Annak vizsgálata, hogy 1945-től hogyan ment végbe az általános iskola általánossá válásának folyamata.

— Az általános politika hogyan befolyásolta az oktatáspolitikát.

— Az iskolatípus hogyan teljesítette történelmi funkcióját.

— Annak feltárása, hogy a többszöri reform ellenére miért ismétlődtek meg egyes problémák s ezek megoldása milyen új ellentmondásokat hozott magával.

— Az általános iskola harminc éves történetének legfőbb tanulságai hogyan használhatók fel a közép- és hosszútávú fejlesztési programok kidolgozásánál.

KÖTE Sándor az első fejezettel kapcsolatban kiemelte az általános iskola első, 1946-os tantervének differenciált bemutatását, tudományos elemzését és értékelését, a második fejezettel kapcsolatban pedig a tanterv és a gyorsított fejlődés pedagógiai problémáival való elmélyült foglalkozást. Hangsúlyozta, hogy e politikai szempontból is érzékeny időszak tárgyalása során a jelölt tárgyyszerű, különösen alátámasztott következtetésekhez jut el. Az opponens e fejezetben számonkérte a differenciáltabb elemzést, pontosabban kellene megfogalmazni a szocialista

iskola ismérveit, azokat a mutatókat, amelyek az iskolát szocialistává teszik. Az opponens aláhúzottan szolt arról, hogy néhány évnek kellene eltelnie ahhoz, hogy az oktatáspolitikában felismerjék az általános iskolák fejlesztésének gazdasági, szociológiai és tanulmányi összefüggéseit, azokat a feltételeket, amelyek megteremtése nem elsődlegesen tanügyigazgatási probléma.

A harmadik fejezettel kapcsolatban az opponens az anyagi eszközök fejlesztésének kérdését emelte ki. A negyedik fejezetben kidolgozásra került metodikával az opponens egyetértett, az eredmények beszédesek, néhol megdöbbentőek.

Összegezeként KÖTE Sándor megállapítja, hogy a doktori értekezés széleskörű forrásanyag feldolgozása alapján, marxista történeti szemlélettel és e módszer biztos alkalmazásával készült. Jól jellemzi és értékeli azokat a fordulópontokat, amelyek ebben a fejlődésben bekövetkeztek. A disszertáció az általános iskola fejlődéstörténetének vizsgálatával segíti az általános iskola továbbfejlesztését, általánossá tételét és jelentékeny hozzájárulást egész közoktatási rendszerünk továbbfejlesztési problémáinak megoldásához.

HORVÁTH Mártonnak az opponensi véleményekre adott részletes válasza után a bírálóbizottság zárt ülésen így értékelt a dolgozat új tudományos eredményeit:

A jelölt disszertációjának témája fontos és időszerű, mert az általános iskola fejlődéstörténetének feltárásával segíti a továbbfejlesztését, általánossá tételét. Az általános iskola kialakulásával, fejlődésével kapcsolatos alapvető tényeket igen széleskörűen, nagy forrásanyagra támaszkodva és a vonatkozó szakirodalom alapos ismeretében, a marxista szemlélet és történetiség érvényesítésével tárta fel, a társadalmi fejlődés egészébe ágyazta be. Világosan érzékeltette a közoktatás és a gazdasági, politikai, ideológiai tényezők kapcsolatát, de egyben azt is, hogy az oktatásügy fejlődésének megvan a maga viszonylagos önálló mozgása az oktatáspolitikai meghatározott keretei között.

Az általános iskola fejlődésének alapvető komponenseit vizsgálta, tehát az iskoláztatás körülményeit, az oktatás tartalmát, és ezeknek kapcsolatát az adott időszak politikai célkitűzéseivel, ideológiai törekvéseivel.

A disszertáció a maga egészében maradandó értékű új kutatási eredménynek tekinthető: az általános iskola fejlődéstörténetét foglalja szintézisbe 1945—1975-ig.

Mindezek alapján a bíráló bizottság titkos szavazással egyhangúan javasolta a Tudományos Minősítő Bizottságnak, hogy HORVÁTH Mártont nyilvánítsa a neveléstudományok doktorának. A Tudományos Minősítő Bizottság HORVÁTH Márton részére a neveléstudományok doktora tudományos fokozatot odaítélte.

SIMON PÉTERNÉ

SZERZŐINK

Dr. NAGY Sándor, a neveléstudományok doktora, tanszékvezető egyetemi tanár (ELTE Budapest), dr. KISS Tihamér, ny. tanítóképző intézeti tanár, dr. SÁNTHA Pál a neveléstudományok kandidátusa, tud. főmunkatárs (MTA Pedagógiai Kutatócsoport, Budapest), dr. BERNÁTH József, a neveléstudományok kandidátusa, főiskolai docens (Tanárképző Főiskola, Pécs), dr. BÁBOSIK István, a neveléstudományok kandidátusa, egyetemi docens (ELTE Budapest), Fleckensteinné CSERVENKA Júlia könyvtárvezető (Tanítóképző Főiskola, Budapest), Tordáné HAJBÁCS Ilona intézeti tanár (Tanárképző Főiskola, Budapest), dr. FÖLDÉS Éva, a neveléstudományok doktora, tud. tanácsadó (MTA Pedagógiai Kutatócsoport, Budapest), SZABÓ Márta főlelőadó (Magyar UNESCO Bizottság, Budapest), B. PACH Éva egyetemi tanársegéd (ELTE Budapest), dr. MORVAY Károly egyetemi tanársegéd (ELTE Budapest), BÓLYAI Imréné dr. ny. főisk. docens (Budapest), dr. SZARKA József, a neveléstudományok doktora, főigazgató (OPI Budapest), dr. FELKAI László, a neveléstudományok kandidátusa, tud. csoportvezető (Könnnyűipari Minisztérium Módszertani Intézete, Budapest), Biróné dr. NAGY Edit, a neveléstudományok kandidátusa, egyetemi docens (Testnevelési Főiskola, Budapest), dr. MÉSZÁROS István, a neveléstudományok kandidátusa, egyetemi adjunktus (ELTE Budapest), dr. NAGY Andor tanszékvezető főisk. docens (Tanárképző Főiskola, Eger), dr. BÁN Ervin nyelvtanár (Műszaki Egyetem, Budapest), dr. VÁG Ottó, a neveléstudományok kandidátusa, egyetemi docens (ELTE Budapest).